

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Lausuntopyyntö 15.11.2012
Dnro YM16/400/2012

Motiva Oy:n lausunto koskien hallituksen esitystä ympäristönsuojelulaiksi

Lausunrossamme haluamme korostaa ja nostaa esiin seuraavia kohtia koskien erityisesti pykälää 59 § Energian ja materiaalien käytön tehokkuutta koskevat määräykset.

1. Energiatehokkuus

Joulukuussa 2012 tuli voimaan Energiatehokkuusdirektiivi (EED, 2012/27/EU), joka sisältää energiatehokkuuteen liittyviä velvoitteita myös yrityksille ja yhteisöille. Direktiivin toimeenpanoa valmistellaan ministeriöissä. Työhön on asetettu työryhmä, joka kuulee työssään eri tahoja ja asiantuntijoita sekä tarvittaessa asettaa erillisiä valmistelevia jaostoja.

Näemme erittäin tärkeäksi, että käsiteltävänä olevassa ympäristönsuojelulain uudistuksessa otetaan huomioon, ettei lakiin tule ristiriitaisuuksia ja päällekkäisyyksiä energiatehokkuusdirektiivin kanssa. Yritysten kannalta paras ja selkein vaihtoehto on, että kaikki yrityksiä koskevat energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävät velvoitteet sisällytetään energiatehokkuusdirektiivin kansalliseen toimeenpanoon joko vapaaehtoisin keinoin, mm. energiatehokkuussopimukset, tai tarvittavin osin siihen liittyvään valmisteltavaan säädösohjaukseen. Siksi ehdotamme pykälän 59 § poistamista ehdotetusta ympäristönsuojelulaista.

Seuraavassa pykälää 59 § koskevia muita huomioita.

Yrityksen energiatehokkuus on laaja kokonaisuus, johon vaikutetaan hyvällä johtamisella. Energiatehokkuudella on usein merkittävä vaikutus yrityksen tulokseen ja kilpailukykyyn. Ehdotetussa ympäristölakiluonnoksessa 59 § ehdotetaan, että lupaviranomainen voi antaa energiatehokkuutta koskevia lupamääräyksiä. Ko. pykälässä listatut asiat, joista voitaisiin antaa erillisiä lupamääräyksiä,

ovat käytännössä kuitenkin vain osia yrityksen hyvää energiankäytön hallintaa. Lakiehdotuksen mukaisin ympäristölupamääräyksiin ei siten näkemyksemme mukaan edistetä kokonaisvaltaisesti yrityksen energiatehokkuutta. Tämä koskee erityisesti yrityksiä, jotka ovat liittyneet energiatehokkuussopimustoimintaan.

Seuraavassa on lain perustelupaperista poimittu joitakin asioita koskien 59 §:

1. *Jos toiminnanharjoittaja on liittynyt energiatehokkuussopimukseen suuri osa ... energian tehokasta käyttöä koskevista seurantatiedoista saadaan järjestelmän kautta.*

Tekstissä ei käy ilmi, tarkoitetaanko tässä yhteydessä Motivan ylläpitämää Energiatehokkuussopimusten seurantajärjestelmää, johon sopimukseen liittyneet yritykset ja yhteisöt raportoivat vuosittain laajasti tietoja energiatehokkuustoimenpiteistään. Energiatehokkuussopimustoimintaan liittyvän vuosiraportoinnin yksi kulmakivistä on raportoitujen tietojen ehdoton luottamuksellisuus. Motiva ei luovuta yksittäisten yritysten tietoja kolmannelle osapuolelle eivätkä ne näin ollen ole käytössä muuhun tarkoitukseen.

2. *..lupaviranomainen voi tarvittaessa antaa määräyksiä koneiden ja laitteiden energiatehokkuuksista ja muista tarpeellisista toimista sekä vuosiseurannassa käytettävistä energiatehokkuuden tunnusluvuista.*

On hyvin kyseenalaista ja energiatehokkuuden kannalta jopa vahingollista antaa määräyksiä koneiden ja laitteiden energiatehokkuudesta, koska silloin ei oteta huomioon kokonaisuuksia. Osa-optimoinnilla on suuri vaara jopa huonontaa energiatehokkuutta.

Mitä ”määräyksiämuista tarpeellisista toimista” tässä yhteydessä tarkoittaa? Lupaviranomaisella ei käsityksemme mukaan pidä olla vapaata harkintaa antaa määräyksiä mistä tahansa energiatehokkuutta koskevista toimista tai käytettävistä tunnusluvuista. Esimerkiksi tunnuslukuihin vaikuttaa monesti suuri joukko tekijöitä, jotka vaihtelevat olennaisesti mm. yrityksen tuotantomäärän, tuotteen, jne. mukaan ajan kuluessa. Yritys voi muuttaa tarvittaessa tunnuslukujen määrittäytapaa uuden tiedon myötä. Määräysten antaminen energiatehokkuuden tunnusluvuista ei edistä energiatehokkuutta riippumatta siitä, onko yritys liittynyt energiatehokkuussopimukseen vai ei. Energiatehokkuuden tunnuslukuja koskevia lupamääräyksiä ei tule antaa.

3. *59 §: Määräykset voivat koskea energian ja käytön tehokkuuden selvittämistä ja hallintaa.*

Energiatehokkuusdirektiivi tuo suurille yrityksille, joista useaa teollisuusyritystä myös ehdotuksena oleva laki koskee, veloitteen neljän vuoden välein tehtävästä energiakatselmuksesta. Ko. direktiivissä on myös viitattu energianhallinnan käytäntöihin (käytännössä standardit). Yrityksen kannalta on selkeämpää ja toimivampaa, että energiankäytön tehokkuuden selvitysvelvoite otetaan huomioon energiatehokkuusdirektiivin toimeenpanossa, jolloin voidaan myös välttää päällekkäisyydet ja mahdolliset ristiriitaisuudet kansallisessa lainsäädännössä ja muussa energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävässä toiminnassa. Ehdotamme tämän kohdan ja viittausta energiatehokkuuden parantamiseen tähtääviin muihin toimenpiteisiin poistamista lakiehdotuksesta.

2. Materiaalitehokkuus

Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulaksi uutena asiana on materiaalitehokkuuden kytkeminen ympäristöluvissa annettaviin määräyksiin. Materiaalitehokkuusteeman liittäminen ympäristönsuojelulakiin on odotettua, sillä tuotannon, tuotteiden ja kuluttamisen materiaalitehokkuuden merkitys kasvaa kaiken aikaa.

Ympäristönsuojelulaki on yksi monista keinoista, joilla materiaalitehokkuuden edistämiseen voidaan Suomessa vaikuttaa. Näiden eri keinojen keskinäistä vuorovaikutusta ja toimivuutta tulee tarkastella kokonaisuutena.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että vapaaehtoisten materiaalitehokkuussopimusten käyttöönottoa edistetään. Hallitusohjelmaan on kirjattu myös, että toteutetaan ympäristönsuojelulain ja -asetuksen kokonaisuudistus tavoitteena turvata ympäristöarvot, torjua ilmastonmuutosta sekä edistää materiaalitehokkuutta ja jätteen synnyn ehkäisyä. Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulaksi viitataan 59 § perusteluosassa hallitusohjelmaan toteamalla, että hallitusohjelmassa olisi tavoitteeksi asetettu materiaalitehokkuuden edistäminen ympäristönsuojelulain määräyksillä. Motiva katsoo, että 59 § perusteluosan ao. viittaus ei ole hallitusohjelman hengen mukainen suhtautumisessaan materiaalitehokkuuden edistämisen eri keinoihin, sillä se näyttää sivuuttavan kokonaan mm. hallitusohjelmaan kirjattujen vapaaehtoisten materiaalitehokkuussopimusten käyttöönoton edistämisen.

Lausunnolla olevan lain tavoitteena tulisi olla materiaalitehokkuuden liittäminen ympäristönsuojelulakiin siten, että se voi hallitusohjelman mukaisesti toimia synergisesti yhdessä mahdollisten vapaaehtoisuuteen perustuvien keinojen kanssa. Vapaaehtoisten keinojen käyttö on Suomessa onnistunut hyvin esim. energiansäästön ja energiatehokkuuden parantamisessa jo 1990-luvulta kattavalla energiakatselmus- ja energiatehokkuussopimustoiminnalla.

Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulaksi todetaan 59 § perusteluosassa, että materiaalitehokkuutta tulee aina tarkastella yhtenä osana tuotannon parhaan käyttökelpoisen tekniikan (BAT) tason kokonaisarviointia. Parhaan käyttökelpoisen tekniikan arvioinnille vaatimukset asettavassa 55 §:ssä tai sen perusteluosassa ei kuitenkaan ole suoraa mainintaa materiaalitehokkuuden tarkastelemisesta. Tämä vaikuttaa luontevalta sillä perusteluosan mukaan 55 § säännöksellä toimeenpantaisiin teollisuuspäästädirektiivin liite III, jossa ei myöskään ole suoraa mainintaa materiaalitehokkuuden tarkastelemisesta osana BAT tason kokonaisarviointia. Jäljelle jää näin ollen kysymys siitä mihin perustuu 59 § perusteluosassa esitetty vaatimus materiaalitehokkuuden tarkastelemisesta osana BAT tason kokonaisarviointia. Ehdotamme ko. viittauksen poistamista materiaalitehokkuuteen liittyen.

Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulaksi 59 §:ssä todetaan, että ympäristöluvassa on tarvittaessa annettava määräykset toiminnan energian ja materiaalien käytön tehokkuudesta. Perusteluosassa esitetään asioita, jotka osittain kuvaavat sitä, milloin tämä on tarpeellista. Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulaksi esitetään 59 § perusteluosassa, että materiaalitehokkuudella tarkoitetaan tuotteiden ja palvelujen tuottamista aikaisempaa pienemmin ja haitattomammin materiaalipanoksin. On tärkeää, että ympäristönsuojelulain tulkintaan materiaalitehokkuudesta on sisällytetty ajatus haitat-

tomuudesta, koska halumme erityisesti korostaa, että pelkästään pienempiin materiaalipanoksiin perustuva määritelmä olisi harhaanjohtava ja jopa vahingollinen ympäristönsuojelulain kokonaistavoitteiden kannalta. Tämä asia on syytä ottaa selkeämmin huomioon 59 § perusteluosan lopullisessa muotoilussa.

Kuten edellä jo todettiin, eri materiaalivirtojen massamäärät eivät korreloi niistä aiheutuvien ympäristövaikutusten kanssa. Materiaalivirtojen massamääristä ei saada tietoa niiden merkittävyydestä ympäristön kannalta. Nyt lain perusteluosassa todetaan, että materiaalien käytön tehokkuuden merkittävyys kasvaa, jos toiminnassa käytetään suuria määriä materiaaleja. Mikäli tällainen massapohjaiseen tarkasteluun perustuva tarvearviointi tulisi vallitsevaksi käytännöksi ympäristöluvan määräysten suhteen, niin materiaalitehokkuutta koskevat määräykset saatettaisiin liittää yksittäisiin ympäristölupapäätöksiin lain tarkoituksen vastaisesti ilman pitäviä ympäristö- tai luonnonvarojen kestävän käytön perusteita.

Pienillä materiaalivirroilla voi olla suuri merkitys ympäristön kannalta, ja tätä kautta tarvetta materiaalitehokkuustoimille. Toisaalta suuri materiaalivirta voi olla ympäristön kannalta vähämerkityksinen. Näin ollen materiaalitehokkuutta koskevien ympäristölupamääräysten tarveharkinnan on näkemyksemme mukaan ensisijaisesti perustuttava asioihin, jotka on kirjattu lain tarkoitukseen 1 §:ssä. Materiaalienkäytön tehokkuuden merkittävyys kasvaa esim. jos toiminnan materiaalienkäytöstä tai käsittelystä aiheutuu sellaista merkittävää ympäristön pilaantumista, jota voidaan hillitä materiaalitehokkuuden avulla.

Lopuksi

Motiva on ja on haluaa olla jatkossakin mukana edistämässä energia- ja materiaalitehokkuutta Suomessa. Kokemuksemme mukaan tarvitaan sekä säädöksiä että vapaaehtoisia toimia parhaaseen lopputulokseen pääsemiseksi. Tämän vuoksi on tärkeää, että hyvin toimivat käytännöt ovat mahdollisia myös jatkossakin.

Helsingissä 20.12.2012

Motiva

Jouko Kinnunen
toimitusjohtaja